

8. Guerrero A. The Paradox of Voting and the Ethics of Political Representation / Alexander A. Guerrero // *Philosophy and Public Affairs*. – 2010. – №38 (3). – P.272–306.

9. Levitsky S., Way L. Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes After the Cold War / Steven Levitsky and Lucan A. Way. – New York: Cambridge University Press, 2010. – 517 p.

10. Linz Juan J. Totalitarian and authoritarian regimes / Juan J. Linz. – London and Boulder, CO: Lynne Rienner Publisher, 2000. – 343 p.

11. Linz J. J., Stepan A. Modern nondemocratic regimes / Juan J. Linz and Alfred Stepan // *Problems of democratic transition and consolidation*. – Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1996. – P.38–54.

12. Svolic M. W. Power Sharing and Leadership Dynamics in Authoritarian Regimes / Milan W. Svolic // *American Journal of Political Science*. – (Apr. 2009), 53, №2. – P.477–494.

13. Thompson D. Restoring Responsibility: Ethics in Government, Business, and Healthcare / Dennis F. Thompson. – Cambridge University Press, 2005. – 360 p.

References

1. Maciyevs'kyj Yu. Involyuciya konstytucjonalizmu ta kvazi-avtorytarnyj rezhym v Ukraini / Yurij Maciyevs'kyj // *Vybory ta demokratiya*. – 2011. – №3. – S.49–56.

2. Partijnaja jetika: dokumenty i materialy diskussii 20-h godov / pod red. A. A. Gusejnova, M. V. Iskrova, R. V. Petropavlovskogo; sost. i avt. primech. M. A. Makarevich. – M.: Politizdat, 1989. – 508 s.

3. Radchenko O. V. Cinnisna systema suspil'stva yak mekhanizm demokratychnoho derzhavotvorennja: monohrafiya / Oleksandr Radchenko. – Kh.: Vydavnytvo KharRI NADU «Mahistr», 2009. – 380 s.

4. Reglament Palaty predstavitelej Nacional'nogo sobranija Respubliki Belarus' [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://house.gov.by/index.php/261,,,,,0,,,0.html>

5. Sushyns'kyj O. Vidpovidal'nist' suspil'stva ta hromadyanyna u pravi bezpose-redn'oyi demokratiyi / Oleksandr Sushyns'kyj // *Vybory ta demokratiya*. – 2011. – №3. – S.63–74.

6. Apressyan R. Power and Society in Russia: a Value Approach to Legitimacy / Ruben Apressyan // *Power and Legitimacy – Challenges from Russia* / Ed. Per-Arne Bodin, Stefan Hedlund, Elena Namli. – London; New York: Routledge, 2013. – P.118–132.

7. Fukuyama F. China and East Asian Democracy: The Patterns of History / Francis Fukuyama // *Journal of Democracy*. – 2012. – №23 (1). – P.14–26.

8. Guerrero A. The Paradox of Voting and the Ethics of Political Representation / Alexander A. Guerrero // *Philosophy and Public Affairs*. – 2010. – №38 (3). – P.272–306.

9. Levitsky S., Way L. Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes After the Cold War / Steven Levitsky and Lucan A. Way. – New York: Cambridge University Press, 2010. – 517 p.

10. Linz Juan J. Totalitarian and authoritarian regimes / Juan J. Linz. – London and Boulder, CO: Lynne Rienner Publisher, 2000. – 343 p.

11. Linz J. J., Stepan A. Modern non democratic regimes / Juan J. Linz and Alfred Stepan // *Problems of democratic transition and consolidation*. – Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1996. – P.38–54.

12. Svolic M. W. Power Sharing and Leadership Dynamics in Authoritarian Regimes / Milan W. Svolic // *American Journal of Political Science*. – (Apr. 2009), 53, №2. – P.477–494.

13. Thompson D. Restoring Responsibility: Ethics in Government, Business, and Healthcare / Dennis F. Thompson. – Cambridge University Press, 2005. – 360 p.

Dziatkivskiy V. V., PhD Student at the Department of Political Sciences, Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), dziatkivskiy@gmail.com

Moral and political responsibility in conditions of authoritarian regime

The main idea of the article is to analyse the peculiarities of moral and political responsibility functioning in the conditions of authoritarian political regime. The author focuses on the range of subjects and scope of this responsibility. The connection between the properties of authoritarian political regimes and the principles of moral and political responsibility in the system of state is examined. The aim of the article is to elucidate the sources and the principles of moral and political responsibility under authoritarianism. Moral and political responsibility is defined as the part of legitimation of the state authority activities in authoritarian systems. Within the analyses it is reconstituted the dependence of the moral and political responsibility on

the purposes and social prerequisites for setting up the specific type of authoritarian regimes. The author distinguishes regulatory reasons, forms and means of moral and political responsibility implementation within the authoritarian regime.

Keywords: moral and political responsibility, authoritarian political regime, political ethics, moral norms, state authority.

Дзятковський В. В., аспірант кафедри політичних наук філософського факультета, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), dziatkivskiy@gmail.com

Морально-політична відповідальність в умовах авторитарного режиму

Аналізуються особливості функціонування морально-політичної відповідальності в умовах авторитарного політичного режиму. Автор акцентує увагу на кругі суб'єктів та сфері застосування даного виду відповідальності. Розглядається зв'язок між основними властивостями авторитарних режимів та основами морально-політичної відповідальності в системі органів держави. Мета статті полягає в тому, щоб визначити джерела та принципи діючої морально-політичної відповідальності при авторитарному режимі. Морально-політична відповідальність визначається як елемент легітимації діяльності органів держави в авторитарних режимах. Відображається залежність розвитку морально-політичної відповідальності від цілей та соціальних передумов встановлення конкретного виду авторитарного режиму. Виділяються нормативні основи, форми та засоби реалізації морально-політичної відповідальності вказаних умов.

Ключові слова: морально-політична відповідальність, авторитарний політичний режим, політична етика, норми моралі, державна влада.

* * *

УДК 321

Макаренко Л. П.,
кандидат політичних наук, доцент, докторант
кафедри політичних наук, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), Liliya876@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ПАРТІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Незважаючи на великий інтерес дослідників до різноманітних аспектів політичної комунікації, мало вивченою залишається проблема партійних комунікацій, які, втім, мають певну специфіку. Тому, метою статті є вивчення особливостей комунікацій партій, як інституту політичної системи, що здійснює посередницьку функцію між державою та громадянським суспільством, є суб'єктом боротьби за державну владу та відповідно є основною одиницею творення законодавчого органу держави. Основними, в статті, визначаються три напрями комунікацій політичних партій: внутрішньопартійна, міжпартійна та комунікація з громадськістю, або виборцями. Автор доходить висновку, що своєю основною функцією – представництвом інтересів певної частини суспільства, українські партії виконують неналежним чином, адже слабо уявляють собі ці інтереси. Причиною цього є відсутність систематичної роботи з електоратом, нехтування відстеженням його настроїв і потреб, тобто відсутність системної комунікації.

Ключові слова: партійна комунікація, міжпартійна комунікація, внутрішньопартійна комунікація, виборці, вплив на електорат.

Поняття «політична партія» має давню історію і є всебічно дослідженим. Так само, великий інтерес дослідників викликають різноманітні аспекти політичної комунікації. Однак, проблема партійної комунікації мало вивчена і здебільшого розглядається в контексті виборчих змагань, або парламентської діяльності партій (Ю. Ганжуров, І. Підлуска, О. Шиманова) [1; 5; 7]. Тому, метою статті є вивчення особливостей комунікацій партій, як інституту політичної системи, що здійснює посередницьку функцію між державою та громадянським суспільством, є суб'єктом боротьби за державну владу та відповідно є основною одиницею творення законодавчого органу держави.

Партійна комунікація – це один з видів політичної комунікації, коли політична інформація циркулює всередині партії між її структурними елементами та членами, або ж передається особі, громадянину, групі,

іншій партії, політичному актору чи політичному інституту і має на меті досягнення заздалегідь визначених результатів, що відповідають інтересам партії.

Слід розрізнити поняття «партійна комунікація» та «комунікація в політичних партіях». Перше поняття – окреслює і зовнішні, і внутрішні комунікативні зв'язки будь-якої партії, а друге – стосується лише внутрішньоорганізаційних зв'язків між структурними елементами партії. При внутрішньопартійній комунікації інформація рухається всередині політичної партії між складовими її структури і включає такі напрямки: всередині партійного осередку, між партійними осередками одного рівня (горизонтальна комунікація), між партійними осередками різної субординації (вертикальна комунікація). Що стосується блоків партій, то, залежно від ситуації чи аспекту дослідження, комунікацію між партіями–учасницями блоку можна розглядати як міжпартійну, коли мова йде про окремі партії, або ж внутрішньопартійну, якщо блок – це цілісна одиниця дослідження.

Внутрішньопартійна та міжпартійна комунікація відрізняються як предметом, так і використовуваними каналами. Предметом внутрішньопартійної комунікації виступають: партійні цінності, партійна ідеологія, програма діяльності партії, передвиборча програма партії, критерії формування виборчих списків, співпраця з іншими політичними утвореннями, розподіл повноважень між елементами організаційної структури. Предметом міжпартійної комунікації можуть бути проблеми формування блоків, коаліцій, міжпартійна співпраця чи протистояння, законотворча діяльність, організація спільних інформаційних приводів.

Основними каналами внутрішньопартійної комунікації вважаються з'їзди, збори, партійні ЗМІ, неформальні контакти. Офіційні переговори і зустрічі, кулуарні домовленості, традиційні засоби масової інформації, Інтернет – це найпоширеніші канали міжпартійної комунікації.

На взаємні і рух інформації всередині партії можуть впливати організаційна структура партії, стан та рівень внутрішньопартійної демократії. Особливу роль у внутрішньопартійній комунікації, що впливає з організаційної структури партії, відіграють взаємні між елементами організаційної структури (центр – місцеві осередки, осередки між собою), між керівництвом партії та парламентською фракцією (якщо партія представлена в парламенті), між окремими партійними групами [7].

Однак, крім внутрішньої комунікації партії та міжпартійної взаємодії, вагомою складовою партійних комунікацій є двосторонній зв'язок політичної сили з тією частиною суспільства, яку вона вважає своїм електоратом.

В Україні ж у міжвиборчий період політична комунікація зосереджується переважно на висвітленні через ЗМІ діяльності перших осіб партії та їхніх поглядів на суспільно-значущі проблеми. В той же час практично відсутня постійна робота, співпраця політичних партій, представлених у владі, і виборців. Партії приділяють замало уваги консультаціям із громадою під час формування та реалізації політики. Фіксується обмаль публічних ініціатив з боку керівництва політичних партій та їх місцевих осередків, необхідних для налагодження зворотного зв'язку з виборцями [4].

Для розв'язання існуючих проблем комунікації потрібні чіткі та прозорі законодавчі зміни, які б

окреслювали відповідальність політичних сил, представлених у владі, за діяльність «депутатських приймалень», механізми їх фінансування, процедури проведення публічних консультацій у громаді, шляхи розвитку сучасної комунікації між партіями і виборцями, порядок звітування політичних партій перед електоратом. У цьому повинні бути зацікавлені й самі політичні партії, адже така системна діяльність сприятиме посиленню їх інституційної потужності та зростанню рівня популярності серед виборців. Проте, практика звітування та комунікаційна діяльність не повинні обумовлюватися виключно усвідомленням політичними силами переваг таких кроків і застосовуватися від з'їзду до з'їзду з доброї волі самих партій у партійній пресі.

На думку дослідників процесу партійного будівництва, існує низка характеристик, притаманних сучасній партії, здатній добитися «тривалого успіху і стати постійною величиною в політичній системі» [6]. Однією з найважливіших серед таких ознак є здатність встановлення тривкого комунікаційного зв'язку із середовищем. На думку німецького дослідника партій Ганса-Йоахіма Феена:

– партія мусить створити якнайширшу організацію, тобто має бути представлена власними офісами й помітна завдяки своїй діяльності по всій території країни. Утворюючи власні громадські приймальні, які покликані стати «радаром» для критики, побажань і скарг, партія сприятиме скороченню відстані між політикою і пересічними громадянами, максимально враховуючи їхні потреби;

– партія повинна бути комунікативною, причому як усередині, так і назовні. «Внутрішня комунікація партії повинна забезпечуватися між усіма рівнями партійної організації: в національному, регіональному і місцевому вимірах»;

– функціонуюча система внутрішньопартійної комунікації суттєво сприяє також і зростанню зовнішньої комунікативної спроможності політичних партій, подальшому розвитку комунікації із суспільством. Тут під зовнішньою комунікацією розуміють «постійний зв'язок партій зі ЗМІ». Але в цьому випадку комунікація «не є вулицею з одностороннім рухом». Йдеться не лише про трансляцію партійних месиджів до громадськості, але й про готовність самих політиків адекватно сприймати критику, робити висновки, корегувати свою політику відповідно до настроїв груп у суспільстві. Йдеться про продуктивну здатність партій займатися політикою з розплющеними очима, адже, на думку Феена, «готовність чути й учитися на основі почутого мусить бути помітною ознакою партії» [8].

Основна публічна активність політичних партій в Україні у площині налагодження системної комунікації з виборцями спостерігається у так званий період «кульмінації» політичного життя, тобто виборчий період. Тоді партії активно використовують ЗМІ, піар-акції, практикують зустрічі з виборцями, мітинги, збори тощо. Водночас актуалізація політичної комунікації партій із виборцями саме в період виборів є помилковою стратегією, що становить загрозу не лише для електоральних здобутків, але й для ефективного розвитку самих партій.

Розуміння форм і видів комунікації неможливе без розуміння мети кожної партії, яка полягає в завоюванні і утриманні державної влади. Відтак для збільшення

числа прихильників вона має навчитися представляти свій власний інтерес як інтерес якомога ширшого кола громадян. Для партій політична комунікація – це робота із суспільною свідомістю, робота, направлена на формування і перетворення такої свідомості.

Законодавство України дає можливість партіям здійснювати комунікацію в усіх можливих формах: проводити різноманітні зустрічі з громадянами, організувати мітинги, походи, демонстрації, пікети; влаштувати публічні дебати, дискусії, «круглі столи», прес-конференції; оприлюднювати в ЗМІ виступи, інтерв'ю, відеофільми, аудіо- та відеокліпи, публікації та повідомлення; розповсюджувати свою символіку, листівки, плакати, друковані матеріали, розміщувати інформацію на носіях зовнішньої реклами; проводити концерти, вистави, спортивні змагання, різноманітні публічні заходи за підтримки партії. Можна практикувати й інші форми комунікації: налагоджувати діяльність громадських приймалень партій, організувати телефонні лінії, листуватися з виборцями, працювати з громадськими об'єднаннями – жіночими, спортивними, екологічними, бізнесовими, освітніми, проводити громадські слухання, поширювати партійну пресу, листівки, висвітлювати поточну діяльність партій за допомогою електронних засобів донесення інформації. Головне при цьому – пам'ятати основну мету такої комунікативної активності: встановлення постійного та довготривалого зв'язку з виборцями.

Всі вказані види комунікації, в силу різних причин, недостатньо використовуються основним масивом українських партій. Напевно, основна з них – недосконала стратегія діяльності партії, відсутність професійних кадрів, які здатні були б мислити масштабно та перспективно.

Одне із першочергових завдань кожної з партій, що прагне бути ефективною, – визначити способи донесення до виборця свого повідомлення і справити вагомий вплив на свідомість виборця та його електоральну поведінку. Таких способів багато. Важливо, щоб вибрані способи відповідали ідейним, структурним, кадровим особливостям партії, її фінансовим можливостям.

Суттєвим недоліком в діяльності переважної більшості українських політичних партій є те, що вони не працюють над дослідженням електорального поля. Буквально одиниці з них чітко усвідомлюють процеси, що спричиняють до зміни соціальної структури українського суспільства, відстежують динаміку демографічних процесів, зрушення в системі цінностей, що відбуваються у свідомості різних соціальних груп, для того, щоб зрештою ефективно працювати з окремими цільовими групами. Натомість основне, на чому зосереджена увага більшості партій в Україні – відстеження рівня довіри, причому зростання інтенсивності таких вимірювань припадає на пік виборчої кампанії.

Ігнорування партією потреби у вивченні особливостей та інтересів цільової електоральної групи, відсутність системної роботи з модернізації ідеологічних засад відповідно до рівня суспільно-політичного та економічного розвитку країни призводить до того, що партія втрачає відчуття часу, віддаляється від виборців, що в наслідку тягне за собою втрату електоральних позицій.

Такі види внутрішньопартійної комунікації, як збори, з'їзди, різноманітні форуми депутатів рад від партії, так само можуть і повинні використовуватися

з метою як поширення інформації про стратегічну і тактичну діяльність партії, так і в агітаційних цілях для розширення кола прихильників. Налагодження регулярної внутрішньопартійної комунікації виступає також важливим чинником формування дисципліни та єдиного підходу до здійснення інформаційної політики партії. Але «українські партії перебувають у такому стані і на такому етапі свого розвитку, що не тільки інколи проводять свої заходи закрито, щоб туди не потрапили представники ЗМІ, але й часто взагалі не збираються на свої форуми (які потенційно можуть стати засобом суспільної комунікації). Партійні збори проводяться як надзвичайний захід – у тому разі, коли питання не можна обговорити в інший спосіб. Найчастіше це питання, щодо яких потрібно інформувати державну установу: Міністерство юстиції – про установчий з'їзд, Центральну виборчу комісію – про список кандидатів на вибори» [4].

Політичні партії не можуть функціонувати ізольовано одна від одної, вони взаємодіють – конкурують, формують спільні стратегії, обмінюються інформацією. Міжпартійна комунікація – це вид політичної комунікації на основі спільності, часткового збігу або протилежності інтересів, у якому головними учасниками є політичні партії та блоки. Міжпартійна комунікація, по-суті, формує партійну систему. Для побудови міжпартійної комунікації використовують різні технології. Щоб обрати оптимальну технологію комунікації, потрібно діагностувати політичну ситуацію в цілому, відносини між політичними партіями, подбати про створення індивідуальної стратегії для конкретного політичного актора, зокрема й партійного лідера.

Особливості міжпартійної комунікації в першу чергу залежать від типу відносин між партіями, а це може бути співпраця, конкуренція, опозиція чи протистояння. Крім того, вони визначаються рівнем міжпартійної комунікації: міжособистісний чи міжінституційний, а також обумовлюються видом діяльності партій: робота у парламенті чи поза ним, співпраця в коаліції чи протистояння в опозиції, робота в комітетах.

Комунікація між партійними лідерами, а також пересічними членами партії може відбуватися різними шляхами. Це залежить від того, чи відбувається міжособистісна комунікація партійних діячів на офіційному рівні. Якщо так, то процедура такої міжпартійної комунікації має наступну схему: запит на проведення зустрічі, підготовка теми та матеріалів зустрічі, відповідно сам акт міжособистісної комунікації та оголошення результатів зустрічі.

Однак, у більшості випадків міжпартійна комунікація на міжособистісному рівні відбувається не офіційно: на світських заходах, випадкових зустрічах, зустрічах «без краваток».

Засоби масової інформації відіграють не останню роль у міжособистісній комунікації між партійними діячами. Партійні лідери роблять заяви, критикують чи використовують компрометуючу інформацію про свого конкурента через ЗМІ (на шпальтах газет, через телебачення чи радіо, інтернет-сайти). Процедура такої комунікації передбачає відповідь «ображеного» політичного діяча зі спростуванням певної інформації.

Комунікацію на міжособистісному рівні можна спостерігати і при роботі депутатів у парламентських комітетах та комісіях. Незважаючи на те, що при такій

роботі депутати відстоюють та представляють інтереси своєї фракції, комунікація все ж таки залишається міжособистісною.

Процедура міжінституційної комунікації має більш визначений характер і переважно відбувається за такою схемою: підготовка матеріалів для проведення зустрічі (орієнтований перелік питань, місце та час зустрічі), розробка порядку денного та регламенту зустрічей, проведення зустрічі, можливе створення робочих груп для розгляду певних питань. Якщо зустріч закрита – підготовка матеріалів до цієї зустрічі, допуск на засідання, оформлення протоколів, рішень.

Для ефективної роботи парламенту має бути налагоджена політична комунікація між усіма депутатськими фракціями. Парламент працює не лише на засіданнях. Наприклад, в Україні робота парламенту поділяється на пленарні засідання, роботу в комітетах і фракціях, день уряду та роботу з виборцями. Пленарні засідання відіграють важливу роль в прийнятті законів та інших нормативно-правових актів, адже саме тут відбувається доповідь, обговорення та голосування щодо кожного закону.

Законотворчу діяльність можна розглядати як комунікативний процес не лише між громадянами та парламентом, а і як комунікативний процес між партіями, які його опрацьовують та приймають. Адже на будь-якій стадії прийняття закону не можливо обійтись без комунікації. Процедура міжпартійної комунікації у парламенті збігається з процедурою прийняття законів, оскільки прямо пов'язана з нею. Початковою стадією такої міжпартійної комунікації є законодавча ініціатива. Законодавчу ініціативу можна розглядати як причину для комунікації між депутатами партійних фракцій. Підготовка проекту для розгляду в парламенті містить у собі такі етапи: ухвалення рішення щодо підготовки проекту, організаційно-технічне та фінансове забезпечення підготовки проекту, підготовка тексту проекту, розробка концепції законопроекту, підготовка тексту та додатків до нього, наукова експертиза, подання закону на розгляд. На цій стадії міжпартійна комунікація менш помітна, ніж на наступній – коли розглядають та обговорюють проект закону в парламенті, однак більш ефективна. Проект розглядають у трьох читаннях, на основі яких приймається рішення повернути проект закону для доопрацювання із визначенням головних зауважень і терміну доопрацювання; надіслати проект закону на додаткову експертизу; відхилити проект закону із зазначенням причин відхилення; схвалити текст закону в цілому і внести його на всенародний референдум; прийняти закон і визначити порядок уведення його в дію. Завершальною стадією та результатом міжпартійної (міжфракційної) комунікації у парламенті є прийняття закону. Уся підготовча робота по законопроекту здійснюється в комітетах та комісіях. Ефективна міжпартійна комунікація сприяє швидкому ухваленню рішення, а рішення, ухвалені в комісіях, часто визначають ті рішення, які ухвалюють на сесії. Проте комунікація між депутатами в комісіях має свою специфіку. Діяльність комісій відбувається за «зачиненими дверима», її не афішують, цю роботу не демонструють по телебаченню. В такій обстановці, без зайвої гласності, питання вирішують більш коректно, дипломатично, без «гри на публіку».

Робота в комітетах та фракціях передбачає два рівні політичної комунікації: міжпартійний рівень політичної комунікації при роботі в комітетах та комунікацію в середині фракції. Комунікацію в середині фракції також частково можна назвати міжпартійною, але лише за тією умовою, що до складу фракції входять представники різних партій.

У суспільствах, де відбуваються демократичні перетворення існує певна специфіка міжпартійної комунікації, (вважає І. Костів і називає такі суспільства транзитними) оскільки вона відбувається в контексті переходу від звичайної багатопартійності як сукупності значної кількості партій, які, проте, не мають реального впливу на процеси ухвалення рішень, формування урядових стратегій, – до партійної системи як інституалізації політичного плюралізму і змагальності. Власне, міжпартійна комунікація – це один із вагомих чинників розвитку політичної конкуренції і відповідно подальшої демократизації [3].

Політичні партії перехідних суспільств, де здійснюється перехід від однопартійності через атомізовану багатопартійність, зазвичай є малочисельними і слабпов'язаними з соціальними групами, інтереси яких вони б мали репрезентувати. Здебільшого, політичні партії, декларовані ними ідеологічні орієнтації та лозунги не мають жодного зв'язку з реальними інтересами суспільства, соціальними групами. Останні ж не мають потенціалу та ресурсів самоорганізації і слабо усвідомлюють свої політичні інтереси. Тому партійні структури є штучними утвореннями правлячої еліти, групи якої конкурують одна з одною за вплив та ресурси суспільства, і, відповідно, відображають інтереси провладних груп та груп, від яких залежало їхнє перебування у владі – так званого селекторату, за термінологією Б. Буено де Мескіта, або в українському варіанті – кланово-олігархічних груп. Політична еліта часто проводить непослідовну політику щодо впровадження демократичних стандартів та інституцій і її прагненням є «перемоги, придушити інші центри сили, захопити верховну владу, позбавити можливих суперників їхніх ресурсів і жити без турбот» [3].

Це зумовлює конфронтаційний та тіньовий характер міжпартійної комунікації на початку транзиту і відповідний дискурс комунікації. Постійні протистояння між «старою» та «ною» елітою, коаліцією та опозицією, що набирають характеру «війни без правил», посилюють конфронтаційність у взаємодіях і комунікації між партіями. Проте відсутність ресурсів для монополізації політичного поля, тиск на еліту з боку суспільства поступово формують взаємозалежність груп еліти і політичних партій, які вони створюють, і, відповідно, – передумови для співробітництва між ними, хоча часто ситуаційного, що відповідно поступово трансформує принципи та дискурс комунікації між ними. У цій ситуації міжпартійна комунікація стає інструментом внутрішньоелітних домовленостей про правила й обмеження в боротьбі за владу, зберігаючи свій переважно тіньовий, неформалізований характер. Але й надалі групи еліт, використовуючи партійні структури, які вони створили, намагаються отримати контроль над політичним процесом, змінюючи правила гри і, відповідно, правила міжпартійної комунікації. Лише коли жодна з груп не зможе подолати інші групи, встановивши нові правила без

домовленостей, досягнутих у процесі комунікації на основі торгу та компромісу, формуються та інституалізуються нові домовленості, в межах яких відбуваються взаємодії і конкуренції політичних партій, створюються нові, публічні моделі комунікації між ними. Чимало дослідників акцентують увагу на міжпартійній комунікації в контексті переходу до демократії як цілеспрямованого, керованого зацікавленою у демократичних перетвореннях елітою процесу поетапних змін недемократичних інституцій демократичними та консолідації останніх [2, с. 23].

Утверджувати демократичні принципи, досягати згоди політична еліта може завдяки міжпартійній комунікації. Отже, принципи і результати комунікації політичних партій змовлені інституційною системою суспільства, мірою її консолідованості.

Незважаючи на те, що Україна знаходиться вже не на початку «транзиту», і на думку дослідників партійна система вже набула сталого вигляду, багато ознак транзитного суспільства (описаних вище) спостерігаються в комунікації партій і сьогодні.

Отже можна дійти висновку, що свою основну функцію – представництво інтересів певної частини суспільства, українські партії виконують неналежним чином, адже слабо уявляють собі ці інтереси. Причиною цьому є відсутність систематичної роботи з електоратом, нехтування відстеженням його настроїв і потреб, тобто відсутність системної комунікації. Натомість партії гарно усвідомлюють свій інтерес – досягнення влади, тому дружно активізують комунікативні зусилля напередодні виборів, «обробляючи мізки» електорату.

Список використаних джерел

1. Ганжуров Ю. Парламент України в політичній комунікації / Ю. Ганжуров. – К.: Україна, 2007.
2. Колодій А. Політична трансформація в Україні: інституції та люди / А. Колодій // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 12.
3. Костів Ірина. Особливості міжпартійної комунікації у транзитних суспільствах [Електронний ресурс] / І. Костів. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Visnyk/Filos_visnyk_15/34_15.pdf
4. Питання ефективної комунікації політичних партій з виборцями в контексті формування публічної політики: пріоритети розвитку / Юлія Тищенко, Ярослав Варивода, Світлана Конончук та ін. – К.: Укр. незалежний центр політичних досліджень, 2007. – 80 с.
5. Побудова ефективної політичної партії / упоряд. І. Підлуска, О. Грязнова, В. Замятин. – К.: Фонд «Європа XXI», 2003. – 288 с.
6. Розов Н. Коллегиально разделенная власть и условия поэтапного становления демократии в России / Н. Розов // Полис. – 2008. – №5. – С. 74–89.
7. Шиманова О. В. Чинники функціонування внутрішньопартійної комунікації [Електронний ресурс] / О. В. Шиманова. – Режим доступу: http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/5007/1/123_44.pdf
8. Феєн Г.–Й. Розвиток партійних систем у посткомуністичних країнах СС. – 2007. – 15 с. // Сайт Представництва Фонду ім. Конрада Аденауєра в Україні [Електронний ресурс] / Г.–Й. Феєн. – Режим доступу: http://www.kas.de/wf/doc/kas_10201-544-13-30.pdf.

References

1. Ganzhurov Ju. Parlament Ukrainy v politychnij komunikacii' / Ju. Ganzhurov. – K.: Ukraї'na, 2007.
2. Kolodij A. Politychna transformacija v Ukraї'ni: instytucii' ta ljudy / A. Kolodij // Zbirnyk naukovykh prac' «Efektivnyj derzhavnogo upravlinnja». – L'viv: LRIDU NADU, 2007. – Vyp. 12.
3. Kostiv Iryna. Osoblyvosti mizhpартійної' komunikacii' u транзитnyh suspil'stvah [Elektronnyj resurs] / I. Kostiv. – Rezhym dostupu: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Phil/Visnyk/Filos_visnyk_15/34_15.pdf
4. Pytannja efektyvnoi' komunikacii' politychnykh partij z vyborcjamy v konteksti formuvannja publichnoi' polityky: priorytety rozvytku / Julija Tyshhenko, Jaroslav Varyvoda, Svitlana Kononchuk ta in. – K.: Ukr. nezaleznyj centr politychnykh doslidzhen', 2007. – 80 s.

5. Pobudova efektyvnoi' politychnoi' partii' / uporjad. I. Pidlusk'a, O. Grjaznova, V. Zamjatin. – K.: Fond «Jevropa XXI», 2003. – 288 s.

6. Rozov N. Kollegial'no razdelennaja vlast' i uslovija pojetapnogo stanovlenija demokratii v Rossii / N. Rozov // Polis. – 2008. – №5. – S. 74–89.

7. Shymanova O. V. Chynnyky funkcionuvannja vnutrishn'opartijnoi' komunikacii' [Elektronnyj resurs] / O. V. Shymanova. – Rezhym dostupu: http://sevntu.com.ua/jspui/bitstream/123456789/5007/1/123_44.pdf

8. Feen G.–J. Rozvytok partijnyh system u postkomunistychnykh kraї'nah JeS. – 2007. – 15 s. // Sajt Predstavnytva Fondu im. Konrada Adenauera v Ukraї'ni [Elektronnyj resurs] / G.–J. Feen. – Rezhym dostupu: http://www.kas.de/wf/doc/kas_10201-544-13-30.pdf.

Makarenko L. P., PhD. Political Sciences, Doctoral student of Political Science Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), Liliya876@mail.ru

Features of party's communications

Despite of the great interest of researchers to the various aspects of political communication, the problem of party communications still is poorly understood, but however it have some specifics. Therefore, the purpose of the article is to study the characteristics of party communications as a political system, which carries out mediation function between the state and civil society, is the subject of the struggle for state power and is the basic unit of the creation of state legislature. Mainly in the article identifies three areas of communication of political parties: inner, inter and communication with the public, or voters. The author concludes that its basic function – Representation of a part of society, Ukrainian party performed poorly, as poorly imagine those interests. The reason for this is the lack of systematic work with the electorate, neglect tracking his moods and needs, ie lack of consistent communication.

Keywords: party's communication, inter-communication, inner communication, the voters, the impact on the electorate.

Макаренко Л. П., кандидат политических наук, доцент, докторант кафедры политических наук, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), Liliya876@mail.ru

Особенности партийных коммуникаций

Несмотря на большой интерес исследователей к различным аспектам политической коммуникации, малоизученной остается проблема партийных коммуникаций, которые, впрочем, имеют определенную специфику. Поэтому, целью статьи является изучение особенностей коммуникаций партии, как института политической системы, который осуществляет посредническую функцию между государством и гражданским обществом, является субъектом борьбы за государственную власть и соответственно является основной единицей создания законодательного органа государства. Основными, в статье, определяются три направления коммуникации политических партий: внутрипартийная, межпартийная и коммуникация с общественностью, или избирателями. Автор приходит к выводу, что свою основную функцию – представление интересов определенной части общества, украинские партии выполняют неудовлетворительно, ведь слабо представляют себе эти интересы. Причиной этому является отсутствие систематической работы с электоратом, пренебрежение отслеживанием его настроений и потребностей, то есть отсутствие системной коммуникации.

Ключевые слова: партийная коммуникация, межпартийная коммуникация, внутрипартийная коммуникация, избиратели, влияние на электорат.

* * *

УДК 32–027

Ніколайчук Г. Г.,
здобувач, Київський національний університет
ім. Т. Шевченка (Україна, Київ),
G.Nikolaichuk@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО СПОРТ У СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Взаємозв'язок спорту і політики розглядається в контексті п'яти евристичних вимірів, які істотно впливають на сучасні політичні процеси з огляду на трансформацію політичного простору. Спорт розглядається як потужний політичний інструмент, за допомогою якого уможливується конструювання різноманітних політичних реальностей.

Ключові слова: спорт, політичний процес, політичний простір, інструментальний вимір політики.

Відомий американський вчений Л. Веннер (L. Wenner) в статті «*The Super Bowl pregame show: Cultural fantasies and political subtext*» (1989) підкреслює той факт, що